

**XVIII међународни научни скуп Правнички дани –
„Проф. др Славко Царић“**

ПРАВО И ДРУШТВО У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ

**XVIII international scientific meeting Legal days –
„Prof. Slavko Carić, PhD“**

LAW AND SOCIETY IN TIMES OF PANDEMIC

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

The University of Business Academy in Novi Sad
The Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad

Нови Сад, 24. септембар 2021.

Зборник радова са XVIII међународног научног скупа
Правнички дани – „Проф. др Славко Царић“
„ПРАВО И ДРУШТВО У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ“
24. септембар 2021. године у Новом Саду,
у организацији Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

Издавач:

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Гери Кароља бр. 1, телефон: 021/ 400 - 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Рецензенти:

Др Мирко Кулић, редовни професор
Др Милан Почуча, редовни професор
Др Владимир Козар, редовни професор
Др Милош Марковић, редовни професор
Др Јелена Матијашевић, редовни професор
Др Предраг Мирковић, ванредни професор
Др Дарко Голић, ванредни професор
Др Гордана Бејатовић, ванредни професор
Др Ненад Бингулац, ванредни професор
Др Сања Шкорић, ванредни професор
Др Јоко Драгојловић, доцент
Др Маријана Младенов, доцент
Др Марко Станковић, доцент

За издавача:

Др Мирко Кулић, *редовни професор*

Уредник:

Др Мирко Кулић, *редовни професор*

Штампа:

НС Мала Књига+, Нови Сад

Тираж: 150

ISBN 978-86-86121-45-5

Научни одбор:

ПРОФ. ДР МИРКО КУЛИЋ – председник Научног одбора
Декан Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ЦАРИЋ
Председник Савета Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република
Србија

ПРОФ. ДР МАРКО ЦАРИЋ
Ректор Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду и ванредни професор Факултета тахничких
наука, Универзитета у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИЛАН ПОЧУЧА
Продекан за науку и развој и шеф Грађанскоправне катедре на Правном факултету
за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду
| Република Србија

ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ МИРКОВИЋ
Продекан за наставу и ванредни професор на Правном факултету за привреду и
правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ДОЦ. ДР МАРИЈАНА МЛАДЕНОВ
Продекан за међународну сарадњу и доцент на Правном факултету за привреду и
правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДУШАНКА ЂУРЂЕВ
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЦАТИЕВ
Шеф катедре кривичноправних наука Руске академије за адвокатуру и нотаријат |
Руска Федерација

ПРОФ. ДР НЕДЕЉКО СТАНКОВИЋ
Ректор Европског универзитета Kallos Тузла | Босна и Херцеговина

АКАДЕМИК ДР БРАНКО ВУЧКОВИЋ
Председник Основног суда у Котору | Република Црна Гора

АКАДЕМИК ДР ВЕСНА ВУЧКОВИЋ
Судија Врховног суда Црне Горе | Република Црна Гора

AKADEMIK DR WOLFGANG ROHRBACH
St. Elizabeth University of Health and Social Sciences | Austrija

PROF. DR VANO TSERTSVADZE
Georgian Institute of Public Affairs | Gruzija

ПРОФ. ДР МАРТА ГЕРЕГ
Декан Правног факултета у Сегедину | Мађарска

ПРОФ. ДР РУДИКА ГМАЈНИЋ

Професор на Медицинском факултету у Осијеку и члан Хрватске академије
медицинских наука | Република Хрватска

ДОЦ. ДР ЈАН ЈАНАЋ

Доцент на Факултету за менаџмент Универзитет Коменски Братислава | Република
Словачка

ДОЦ. ДР БРАНИСЛАВ ДУДИЋ

Доцент на Факултету за менаџмент Универзитет Коменски Братислава | Република
Словачка

ПРОФ. ДР НЕЋО ДАНИЛОВИЋ

Редован професор Универзитет Никола Тесла у Београду и председник
међународног удружења методолога друштвених наука у Београду | Република
Србије

ДОЦ. ДР АЛБИНА АБИДОВИЋ

Доцент на Европском универзитету Kallos Тузла | Босна и Херцеговина

ПРОФ. ДР ЗОРАН ФИЛИПОВСКИ

Проректор за међународну сарадњу, Интернационални „Vision”
Универзитет | Северна Македонија

PROF. DR ALEXIOS PANAGOPOULOS

University neapolis paphos Cyprus master studys in public law and
administration | Kiparska Republika

ПРОФ. ДР ЗОРАН ПАВЛОВИЋ

Шеф кривичноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР КОЗАР

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИЛОШ МАРКОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА МАТИЈАШЕВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДАРКО ГОЛИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР МЕДОВИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ДОЦ. ДР САЊА ШКОРИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

Организациони одбор:

ДОЦ. ДР ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ - председник Организационог одбора

ПРОФ. ДР ИВАН ЈОКСИЋ

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА СТОЈШИЋ ДАБЕТИЋ

ПРОФ. ДР НЕНАД БИНГУЛАЦ

ДОЦ. ДР НЕНАД СТЕФАНОВИЋ

ДОЦ. ДР МАРКО СТАНКОВИЋ

ДОЦ. ДР ДАЛИБОР КРСТИНИЋ

ДОЦ. ДР МАЈА СУБОТИН

ДОЦ. ДР ВЛАДИМИР ШЕБЕК

МСП ИСИДОРА МИЛОШЕВИЋ

МСП АЊА КОПРИВИЦА

МСП СТЕФАН ДИТРИХ

МСП МАРА ДЕСПОТОВ

МСП ТАМАРА КРСТИЋ

Секретар:

МСП АЊА КОПРИВИЦА, асистент

Др Марко Станковић, доцент

*Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Универзитет Привредна академија у Новом Саду
e-mail: marko.devetka.batocina@gmail.com*

Др Марија Станковић, доцент

*Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Универзитет Привредна академија у Новом Саду*

Др Данијела Деспотовић, доцент

*Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Универзитет Привредна академија у Новом Саду*

ДИГИТАЛНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ – ПРИМЕНА ЕЛЕКТРОНСКИХ ДОКАЗА

Сажетак:

Примена интернетa и дигиталних технологија је све заступљенија, све већи број правних полова се обавља преко њега, па је нормално да се и развој грађанског права мора крећати у том смеру. До сада, важећи Закон о парничном поступку нормира пет доказних средстава и то увиђај, исправе, сведоке, вештаке и саслушање странака. Долазимо до проблема приликом примене електронских доказа у парничним поступцима пред домаћим судовима, за разлику од све присутније примене у европским судовима. Под електронским доказима се сматрају сви докази изведени из података садржаних или произведених од стране било којег дигиталног уређаја, чије функционисање зависи од софтверске програма или података који се чувају или преносе преко рачунарске система или мреже. У овом раду ће се обрадити појам електронских доказа, њихово коришћење и складиштење као и начин примене пред судовима.

Кључне речи: *дигиталне технологије, доказна средства, нови докази, парнични поступак, софтвер*

Уводна разматрања

Доказивање, у суштини представља главну фазу главне расправе, након које суд мериторно одлучује о постављеном тужбеном захтеву. Суд не може своју одлуку да заснује на чињеницама о којима странкама није пружена могућност да се изјасне¹⁾, те суд одлучује по свом уверењу на основу савесне и брижљиве оцене сваког доказа засебно, свих доказа као целине и на основу резултата целокупног поступка које ће чињенице да узме као доказане.²⁾ Ипак, развој савремених технологија, оставља траг и у парничном поступку, па зато у складу са настојањем да се постигне што већа примена савремених аудио и оптичких уређаја суд може да одлучи, по службе-

1) Закон о парничном поступку („Сл. гласник РС“ бр. 72/2011, 9/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС, 55/2014, 87/2018 и 18/2020), у даљем раду ЗПП, члан 5 ст.3

2) ЗПП, члан 8

ној дужности или на предлог странака, да се сведок саслуша путем конференцијске везе, коришћењем уређаја за тонско или оптичко снимање.³⁾ Извођење доказа конференцијском везом обезбеђује непосредност приликом извођења доказа јер омогућава упркос просторној дистанци непосредну комуникацију суда и лица које даје изјаву, што је од посебног значаја приликом оцене доказа.⁴⁾

Доказни поступак и доказна средства

ЗПП у двадесетој глави нормира доказивање. Доказивање представља низ парничних радњи процесних субјеката које се састоје у предлагању, избору, прикупљању, испитивању и оцењивању доказних средстава ради утврђивања истинитости тврдњи парничних странака и претпоставки суда о чињеницама које су битне за примену права. Циљ доказивања је утврђивање садржаја *premissae minor* закључивања.⁵⁾ У члану 228 ЗПП је нормирано да је странка дужна да изнесе чињенице и предложи доказе на којима заснива свој захтев или којим оспорава наводе и доказе противника.

Доказивање обухвата све чињенице које су важне за доношење одлуке. Суд одлучује који ће се докази извести ради утврђивања битних чињеница.⁶⁾ У погледу чињеница које је странка изричито признала пред судом, не доказују се ни чињенице које странка није изричито оспорила. Странка увек изричито оспорава оне чињеничне наводе којима оспорава тачност. Странка није оспорила чињенице које је изнео њен парнични противник кад се о неком чињеничном наводу није изјаснила – кад га није признала, нити га је порекла.⁷⁾

Доказна средства су која су нормирана у ЗПП се деле на лична и стварна. Стварна средства су увиђај и исправе, а лична су странке, сведоци и вештаци.

Увиђај је нормиран у члану 234 ЗПП. Увиђај се врши ако је за утврђивање неке чињенице или за разјашњење неке околности потребно непосредно опажање суда. Увиђај може да се врши и уз учествовање вештака. Суд може да одреди да се увиђај снима, у целисти или делимично, тонским или оптичким уређајима.

Исправе су нормиране у члану 238 ЗПП. Исправа коју је у прописаном облику издао надлежни државни и други орган у границама својих овлашћења, као и исправа коју је у таквом облику издала, у вршењу јавних овлашћења, друга организација или лице (јавна исправа), доказује истинитост онога што се у њој потврђује или одређује. Доказну снагу има и друга исправа која је посебним прописима у погледу доказне снаге изједначена са јавним исправама. Дозвољено је да се доказује да су у јавној исправи неистинито утврђене чињенице или да је исправа неправилно састављена. Ако суд посумња у аутентичност исправе, може да затражи да се о томе изјасни орган који такву исправу издаје.

3) Станковић, Г., (2020). Закон о парничном поступку, 13. измењено и допуњено издање, Службени гласник, Београд, стр.104

4) Станковић, Г., нав.дело, стр. 105

5) Трива, С., Дика, М., (2004). Грађанско парнично процесно право, седмо измењено и допуњено издање, Народне Новине, Загреб, стр.480

6) ЗПП, члан 229

7) Станковић, Г., (2020). Закон о парничном поступку, 13. допуњено издање, Службени гласник, Београд, стр. 97

Странке су обрађене у члану 276 ЗПП. Битне чињенице могу да се утврђују и саслушавањем странака. Суд ће да одлучи да се изведе доказ саслушањем странака ако и поред изведених других доказа нађе да је то потребно за утврђивање битних чињеница. Странке се саслушавају, по правилу, на рочишту, непосредно. Суд може да одлучи решењем, по службеној дужности или на предлог странке, да се странка саслуша путем конференцијске везе, коришћењем уређаја за тонско или оптичко снимање. Против тог решења није дозвољена посебна жалба. Странке имају право на копију снимка.⁸⁾

У члану 244 ЗПП су предвиђене одредбе о сведоцима. Свако лице које се позива као сведок дужно је да се одазове позиву, а ако овим законом није другачије прописано, дужно је и да сведочи. Као сведоци могу да се саслушавају само лица која су способна да дају обавештења о чињеницама које се доказују. Сведоци се, по правилу, саслушавају непосредно на рочишту. Суд може решењем да одлучи да се изведе доказ читањем писане изјаве сведока, у којој се наводе сазнања о битним спорним чињеницама, одакле су му оне познате и у каквом је односу са странкама у поступку. Писана изјава сведока мора да буде оверена у суду или од стране лица које врши јавна овлашћења. Пре давања изјаве, лице које узима изјаву мора да упозори сведока са правима и дужностима сведока прописаним овим законом. Суд решењем може да одлучи, по службеној дужности или на предлог странака, да се сведок саслуша путем конференцијске везе, коришћењем уређаја за тонско или оптичко снимање. Суд може увек да позове сведока који је дао писану изјаву или чија је изјава снимљена да своје сведочење потврди пред судом на рочишту.⁹⁾ У члану 246 ЗПП нормирано је да је тонски или оптички снимак сведочења саставни део судског списка. Тонски део снимка сведочења се преноси у форму писаног записника. Начин снимања, преношења снимка сведочења, чувања и уништавања снимка сведочења уређује се Судским пословником.

Вештачење је нормирано у члану 259 ЗПП. Суд ће да изведе доказ вештачењем ако је ради утврђивања или разјашњења неке чињенице потребно стручно знање којим суд не располаже. Странка која предлаже извођење доказа вештачењем дужна је да у предлогу назначи предмет вештачења, а може да предложи и одређено лице за вештака.¹⁰⁾

Дигиталне технологије у судском поступку

Неминовно је да судски поступак прати развој савремених информационо-комуникационих технологија. Рачунари су већ дуго у употреби у суду, а све више се посвећује пажња коришћењу интернета као вида савремених технологија у погледу достављања поднесака суду путем е адресе, одржавања рочишта, као и примене нових доказних средстава који се до пре пола века нису ни могли замислити.

Коришћење информационо-комуникационих технологија (ИКТ) у раду суда се нормира у члану 139 Судског пословника. У судовима се, по правилу, у раду користи ИКТ за обраду текста, вођење свих врста евиденција (уписници, помоћне књиге

8) Члан 277 ЗПП

9) Члан 245 ЗПП

10) Види више: Петровић Шкери, В., (2011). Вештачење у грађанским парницама, Приручник о вештачењу, Глосаријум, редактор проф.др Небојша Шаркић, Београд, стр. 103

и сл.), обраду и прикупљање статистичких података, електронску размену података, штампање (омоти списка, доставнице и сл.), рачуноводствене послове, праћење прописа и судске праксе, као и у судској управи и писарници. У судовима који располажу скенерима, писмена се скенирају (поднесци странака са прилозима, доставнице о обавезној личној достави, судске одлуке, писани докази и сл.). ¹¹⁾ Суд може у раду користити интерну рачунарску мрежу или вршити размену података у оквиру Правосудног информационог система са другим правосудним органима коришћењем ИКТ, размењивати податке са другим државним органима, примати податке од тужилаца који имају велики број тужби, као и примати предлоге за извршење, водећи рачуна о заштити и тајности података. ¹²⁾

Специфичност примене савремених технологија се огледа у погледу сачињавања записника. Наиме, у члану 125д Судског пословника, нормирано је да се записник може сачинити помоћу уређаја за тонско и оптичко снимање. Тонско или оптичко снимање врши се техничким уређајима који стварају тонски запис, видео запис или видео-тонски запис. Ови електронски записи смештени су на електронском, магнетном, оптичком или другом медију. Записник се на овај начин може саставити ако суд има техничке могућности које могу да обезбеде да снимак буде потпун и квалитетан. Записник који је сачињен помоћу уређаја за тонско и оптичко снимање је саставни део судског списка и преноси се у форму писаног записника у роковима предвиђеним посебним прописима. Ако је судска радња у складу са посебним прописима који уређују поједину врсту поступка забележена помоћу уређаја за тонско и оптичко снимање, о снимању се саставља записник у коме се означава место снимања, кратки садржај снимања и где се снимак чува. ¹³⁾

Електронско достављање писмена је такође једна од специфичности примене савремених технологија. Судови се и даље ослањају на старе и већ у технолошком смислу превазиђене начине достављања поднесака. Неминовно је да ће се примена интернета и у погледу достављања наћи право место. Ако погледамо око себе, примећујемо да се штампана издања новина све мање користе, књиге у школама се користе у пдф издањима, народ све више времена проводи пред рачунарима и телефонима користећи интернет. Зашто се не би искористила та предност, где ће достављање ићи ефикасније, брже, економичније, итд. У члану 157а Судског пословника, електронска писмена у облику оригиналног електронског документа снабдевена одговарајућим електронским потписом и интегрисана временским жигом могу се у суду примити помоћу програма за пријем електронског документа, у складу са посебним прописима, након што се одговарајућим техничким средствима изврши провера електронског потписа и временског жига. Електронска писмена достављају се суду путем електронске поште на адресу електронске поште која је од суда одређена за пријем електронских поднесака или другим електронским путем. Ако је законом прописано да акт треба да буде потписан од стране одређеног лица, сматра се да је тај услов испуњен за акт у облику електронског документа ако је на крају

11) Судски пословник ("Сл. гласник РС", бр. 110/2009, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104/2015, 113/2015 - испр., 39/2016, 56/2016, 77/2016, 16/2018, 78/2018, 43/2019 и 93/2019), члан 139

12) Судски пословник - члан 140

13) Члан 125д Судског пословника

електронског документа наведено име и презиме одговарајућег лица и електронски документ потписан квалификованим електронским потписом тог лица.¹⁴⁾

У погледу поступања са електронским писменима у члану 157δ Судског пословника, Суд који је примио електронски поднесак без одлагања, а најкасније у року од шест радних сати, подносиоцу потврђује електронским путем пријем поднеска. Ако је за достављање аката странци у електронском облику потребан претходни изричит пристанак странке, сматра се да је пристанак дат ако је странка у свом електронском документу означила своју адресу електронске поште. Ако електронски документ који је предат суду не може бити прочитан или не испуњава техничке услове из члана 157а, суд о томе без одлагања обавештава подносиоца, позива га да поднесак уреди у остављеном року и указује му на последице таквог пропуштања. Примљена електронска писмена уносе се у програм за управљање предметима, путем техничких средстава преносе се штампањем у писани облик и са њима се поступа као и са свим другим писменима. Ако су електронском документу придружене датотеке већег обима или мултимедијалне датотеке (цртежи, фотографије и сл.), оне се преузимају и снимају у одговарајућем програму и сматрају се прилогом одштампаног електронског документа. Примљена електронска писмена чувају се у информационом систему или одговарајућем програму - медијима који омогућавају трајност електронског записа за утврђено време чувања.¹⁵⁾

Копија електронског писмена на папиру израђује се овером штампаног примерка спољне форме приказа електронског писмена. Копија електронског писмена на папиру мора да садржи ознаку да се ради о копији електронског писмена. Оверу обавља овлашћено лице суда за електронски документ у оквиру надлежности и овлашћења суда. Овлашћено лице својеручним потписом и печатом потврђује истоветност копије електронског писмена на папиру са спољном формом приказа електронског писмена. Копија оригиналног електронског писмена има доказну снагу оригинала, односно овереног преписа тог документа и са њим се поступа као са осталим писменима у складу са одредбама пословника.¹⁶⁾

Електронски докази

„Електронски докази“ означавају све доказе изведене из података садржаних у било ком уређају или произведеном од њега, чије функционисање зависи од софтверског програма или података који се чувају или преносе преко рачунарског система или мреже¹⁷⁾. Потребно је да је електронски доказ снабдевен електронским потписом, електронским печатом или да на истом постоји електронски уписано време пријема и електронски уписан достављач који поседује сертификате за обављање тих послова.

У погледу бољег тумачења, можемо разврстати електронске доказе на доказе који су израђени на рачунару у форми електронских докумената, послати путем интернета другом кориснику, а исти су снабдевени свим потребним сертификатима и

14) Члан 157а Судског пословника

15) Члан 157б Судског пословника

16) Члан 157в Судског пословника

17) Electronic evidence in civil and administrative proceedings, Guidelines and explanatory memorandum, Council of Europe, adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on the January 30, 2019 yr, and eplanatory memorandum, pg 6

квалификованим потписима. У другу групу би спадали докази који су направљени на рачунару путем одређених програма, или путем одређених хардверских уређаја а затим обрађени на рачунару (аудио и видео обрађивање података путем разних софтверских програма).¹⁸⁾

За разлику од Законика о кривичном поступку Републике Србије из 2011 године, који нормира посебне доказне радње, а неке од њих су тајни надзор комуникација, тајно праћење и снимање, рачунарско претраживање података, су докази који по структури спадају у електронске доказе. Њихова примена у суду није спорна, када су прибављени од лица која имају образложену наредбу судије. ЗПП не нормира примену доказних средстава овог типа већ исте тумачи као недозвољене доказе.

Према водичу који је издао Савет Европе, основна правила у погледу примене електронских доказа у парничном поступку су следећа: На судовима је да одлуче о потенцијалној доказној вредности електронских доказа у складу са националним законом. Електронски докази треба да се процењују на исти начин као и друге врсте доказа, посебно у погледу њихове прихватљивости, веродостојности, тачности и интегритета. Поступање са електронским доказима не би требало да буде на штету странака или да даје неправедну предност једној од њих.¹⁹⁾

У Србији, у погледу примене електронских доказа, проблем се јавља код прихватања аутентичности самог оптичког или тонског доказа који се прилаже суду. На који начин створити уверење код суда, да је приложени електронски (дигитални) доказ истинит, меродаван и стваран. Проблем се јавља и код самог прихватања доказа, јер се мора приказати и на који начин се исти прибавио, у супротном, може се доћи у ситуацију да тај електронски доказ не буде прихваћен зато што је прибављен на недозвољен начин.

Код електронских докумената, који су израђени на неком рачунару, послати путем интернета, прихватање самих докумената није спорно. Судови имају званичне имејл адресе²⁰⁾ на којима примају електронске поднеске. Битно је само да ти поднесци имају квалификован електронски потпис који је снабдевен сертификатом. У хрватском законодавству, електронска исправа се дефинише као једнзначно повезан целовит скуп података који су електронски обликовани, послати, примљени или сачувани на електронском, магнетном, оптичком или другом медију и који садржи својства којима се утврђује извор, утврђује веродостојност садржаја те доказује постојаност садржаја у времену при чему садржај електронске исправе укључује све облике писаног текста, податке, слике и цртеже, звук, музику, говор, итд.²¹⁾

18) Више: Дика, М., (2018). Грађанско парнично право, књига седма, утврђивање чињеница, Народне новине, Загреб, стр. 396, електронске доказе наводи као „нова“ доказна средства, где обрађује носиоце слике и тона (односно на њима похрањених података), и податке похрањене на електронским носачима података, тзв електронска документа. Под носиоцима слике и звука и на њима похрањени подаци се по правилу третирају као предмети увиђаја. Њима се може придати значење исправа само ако садрже писмене знакове. У погледу носиоца електронски прерађених података, такође их треба вредновати као предмете увиђаја.

19) нав.дело, стр. 8

20) нпр. Виши суд у Београду: elektronski.podnesak@bg.vi.sud.rs, на који грађани могу да достављају писмена снабдевена електронским потписом.

21) Дика, М., (2018). нав.дело. стр.557

Код писаних исправа, као доказа сличне категорије као електронски докази, јер спадају у стварне доказе, проблем аутентичности се решава овереном исправом од стране органа који ту исправу издају или који ту исправу солемнизују. Неке од радних верзија измене и допуне ЗПП су предвиђале одредбу да странка која прилаже електронски доказ (аудио, видео снимак), поред тог доказа приложи и писану изјаву лица чија је изјава снимљена оверену у суду или код јавног бележника којом то лице потврђује аутентичност снимка.²²⁾ Опет се враћамо да примена електронских доказа још увек не може самостално да се примењује, јер упркос постојању самог електронског доказа, потребно је да постоји писана солемнизована изјава којом се потврђује истоветност електронског доказа. У ЗПП је нормирано²³⁾ да суд у погледу оцене електронског доказа, позове лице чија је изјава снимљена, па да изведе доказ саслушање сведока на околности утврђивања аутентичности тог доказа.

Код доказа који су прибављени на недозвољен начин, у теорији и пракси је дуго била спорна процесна вредност овако прибављених доказних средстава. Постављало се питање да ли материјалноправна противправност има нужно за последицу и недопуштеност употребе овако доказних средстава прибављених на недопуштен или начин (једна од странака тонски снима ток преговора приликом закључења уговора, супружник унајми детектива датајно фотографише поступање другог супружника, итд.). Данас је неспорно даје суд дужан да одбије извођење доказног средства до којег се дошло на недозвољен начин.²⁴⁾

Закључна разматрања

Дигитализација је све присутнија у свим порамима друштва. Судови нису иззетак. Примена информационо комуникационих технологија је у повоју и у све већој мери ће се развијати. Видели смо да се израда оптичко тонских записника већ примењује, да се користе снимања рочишта, електронско достављање писмена суду и од суда, па чак смо имали и преседан у погледу одржавања судског поступка када је путем скајпа одржано суђење за време пандемије Covid19 где се окривљени налазио у притворској јединици. Крај примене инфомационо комуникационих технологија се не наслућује, већ се може само претпоставити да ће доћи до потпуне дигитализације судског поступка и да ће класична одржавања рочишта у судовима бити замењена конференцијским везама путем интернета, без састајања уживо. Једино што преостаје да се у неким будућим изменама ЗПП нормира употреба електронских доказа, како би се тиме судијама олакшала примена и како би се избегла могућа разна тумачења.

22) Види више: Станковић, Г., нав.дело. стр. 106

23) ЗПП, члан 245, ст.6 који гласи: Суд може увек да позове сведока који је дао писану изјаву или чија је изјава снимљена да своје сведочење потврди пред судом на рочишту.

24) Јакшић, А., (2019). Грађанско процесно право, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, стр. 483

Marko Stanković, PhD, Assistant Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad

Marija Stanković, PhD, Assistant Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad

Danijela Despotović, PhD, Assistant Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad

DIGITAL TECHNOLOGIES IN CIVIL LITIGATION – APPLICATION OF ELECTRONIC EVIDENCES

Summary:

The application of the Internet and digital technologies is more and more represented, an increasing number of legal tasks are performed through it, so it is normal that the development of civil law must move in that direction. So far, the current Law on Civil Procedure regulates five types of evidence, investigation, documents, witnesses, experts and hearing of the parties. We encounter problems when applying electronic evidence in civil proceedings in domestic courts, in contrast to the increasingly present application in European courts. Electronic evidence is all evidence derived from data contained in or produced by any digital device, the operation of which depends on a software program or data stored or transmitted over a computer system or network. This paper will deal with the concept of electronic evidence, their use and storage, as well as the manner of application in the courts.

Keywords: digital technology, evidence, new type of evidence, litigation procedure, software

ЛИТЕРАТУРА

1. Electronic evidence in civil and administrative proceedings, Guidelines and explanatory memorandum, Council of Europe, adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on the January 30, 2019 yr, and explanatory memorandum,
2. Дика, М., (2018). Грађанско парнично право, књига седма, утврђивање чињеница, Народне новине, Загреб,
3. Закон о парничном поступку („Сл. гласник РС“ бр. 72/2011, 9/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС, 55/2014, 87/2018 и 18/2020),
4. Јакшић, А., (2019). Грађанско процесно право, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд,
5. Петровић Шкоро, В., (2011). Вештачење у грађанским парницама, Приручник о вештачењу, Глосаријум, редактор проф. др Небојша Шаркић, Београд,
6. Станковић, Г., (2020). Закон о парничном поступку, 13. измењено и допуњено издање, Службени гласник, Београд,
7. Судски пословник („Сл. гласник РС“, бр. 110/2009, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104/2015, 113/2015 - испр., 39/2016, 56/2016, 77/2016, 16/2018, 78/2018, 43/2019 и 93/2019),
8. Трива, С., Дика, М., (2004). Грађанско парнично процесно право, седмо измењено и допуњено издање, Народне Новине, Загреб,

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

616.98:578.834]:34(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Правнички дани - проф. др Славко Царић (18 ; 2021 ; Нови Сад)

Право и друштво у условима пандемије : [зборник радова] = Law and society in times of pandemic : [proceedings] / XVIII међународни научни скуп "Правнички дани проф. др Славко Царић", 24. септембар 2021, Нови Сад = 18th International Scientific Meeting Legal Days - Prof. Slavko Carić PhD ; [уредник Мирко Кулић]. - Нови Сад : Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, 2021 (Нови Сад : НС Мала књига +). - 400 стр. : граф. прикази, табеле ; 24 cm

Тираж 150. - Стр. 19-22: Уводна реч / Мирко Кулић = Introductory speech / Mirko Kulić. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Резиме на енгл. језику уз сваки рад.

ISBN 978-86-86121-45-5

а) Пандемија - Правни аспект - Зборници

COBISS.SR-ID 45441801